

svojo eksistenco, ali mlada učiteljica, ki se odreka življenju in gre v pozabljeno kmečko vas na službo, ali mlad klerik, ki se obupno bori za spoznanje pravega poklica, ali naposled umetnica-plesalka in umetnik-kipar, kojih notranje razboljeno umetniško snovanje nam podaja pesnik z razumevanjem, ki glasno kriči: »Matasović je pravi pesnik!« Mnogo samolastnega študija o hrvatski prošlosti, predvsem o Dubrovniku, nam tolmači njegova »Korna«, ona mlada idealna učiteljica. Sploh imamo pretežno opravka z mladimi, ki še iščejo poti, ki sicer čutijo, kako bi bilo prav, pa ne vedo še prav prijeti za posel, ker jim še preveč zapoveduje toplo čuvstvo in mehko srce, medtem ko se hladni razum šele polagoma pomalja iz ozadja.

Zdi se mi, da je s »Susreti« prva doba Matasovičevega umetniškega razvoja končana in da gre pisatelj v drugo dobo, ki bo doba resnega, trdega dela teh njegovih mladih v boju s trdo neizprosno realnostjo hladne ljudske duše. Če bo Matasović tudi glasnik te druge resne moške dobe, o čemer sem prepričan, potem ni dvoma, da si bo v književnosti bratskega nam naroda izvojeval zelo vidno mesto. Opozoril bi ga le na nekaj, na njegov boj z materijo, ki jo umetniško oblikuje, torej na jezik. Njegov jezik je v leksikalnem oziru zelo, zelo bogat, kar prepojen z vonjem domače grude, toda semintja vendar nekoliko zanemarjen. Slovnčnih in par stilističnih napak ne bom našteval, ker sem prepričan, da bo pisatelj o prihodnji priliki skrbel v tiskarni za vestno korekturo; izražam le svoje trdno neomahljivo prepričanje, da se bo Matasoviču posrečilo odpraviti tudi te napake in pri bogastvu in lepoti jezikovnega materiala, ki z njim razpolaga, ustvariti nam prava mojstrska, nevenljiva dela. G. pisatelju kličem s prisrčnimi željami: »Per aspera ad astra!«

Ivan Mazovec.

Dr. Dominik Stříbrný: **Simon Gregorčič**. Poslovenil dr. Joža Glonar. (Poeta in cilji, 10. zv.) Tiskovna zadruga. Ljubljana, 1922.

Stříbrnega monografijo o Gregorčiču je v Domu in svetu ocenil že dr. Debevec (l. 1919., str. 293 sl.). Mladi češki slovstveni raziskovatelj in veliki oboževatelj našega slovstva je od tedaj že davno v grobu, tako da je Glonarjev prevod njegove študije gotovo hvalno pietetno delo. Preлагatelj je samo enkrat (str. 45) glosiral vsebino monografije in se sicer odrekel vsaki kritični opombi, ki bi bila nekajkrat potrebna, tako n. pr. glede navedeb: »okr. glavarstvo Kobarid« (4), »mestece Kobarid« (5), »Grafenauer II. 104« (2), da je »potegnila duhovščina vseskozi z Mahničem« (6) in da je Mahnič leta 1882. napadel G. v »Slovincu«, kjer Stříbrný (str. 8) govori, da članki, fikajoči se Gregorčiča, niso sprejeti v »12 večerov«, pač zato ne, kakor bi potreben komentar povedal, ker jih ni v prvi izdaji ni bilo. Glede Mahniča bi bilo treba torej posebej poudariti, da je zdaj dognano njegovo razmerje do Gregorčiča. Kar se tiče monografije same, mi je popolnoma nemogoče potrditi »deskriptivno« (Debevec) metodo. Iz tretje knjige Poeziji govoriti v prvo, je pogrešno. Tudi sicer kaže Stříbrný, da se je kot stilist šele razvijal. Priznati pa moram, da je naravnost ginljiva ljubezen, s katero je ta naš severni brat iskal pesniški izraz Gregorčičev. Pisec slovenske poetike in stilistike Stříbrnega ne bo smel prezreti. Slovenski slovstveni študij je za lep prinos bogatejši, slov. srednja šola bo imela v Glonarjevem prevodu knjigo, ki bo po nekaj stvarnih kritičnih opombah od strani učiteljeve zelo dobro in priporočljivo berilo.

Dr. I. P.

Andrej Rape: **Mladini**. VII. zvezek, s 5 slikami. Ljubljana, 1922. Natisnila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Notranji naslov knjige je »Ujedinjenje«. Vsebina je trodelna. a) Domorodne in časovno nacionalistične navitete v verzu in prozi alegorične deklamacije, kjer poleg Ljudevita Posavskega, V. Vodnika, Matije Gobca in Ilije Gregorčiča govori še Napoleon in »slovanski« Otokar II. b) Deseť otroških pripovedi, deloma z dobrimi motivi ob stare in tuje klišeje. c) Otroške pesmi, boljše in slabše.

Moralne refleksije je v knjigi obilo, jezik je tradicija mladinskega slovstva, včasih sijajen bombast: »Vsakokrat prej so z žarnimi lučmi porezali noči temne roke, ki jih je iztezala po vseh prostorih.« (Str. 30.)

Dr. I. Pregelj.

B. Mašić: Deda Jaksim. Narodni poslanik, lihvar i predsednik svakojakih družava za pomoč i humanitarnost. Ilustroval I. Kljaković. Zagreb, 1922. Novo izdanje »Književnog Juga«.

Branko Mašić, eden med pokretaši »Književnega Juga«, snuje po okusu Zolajeve »družine Rougon« nekako realistično epopejo srbskega sodobnega življenja. V tem okviru je napisal v Čatežu ob Savi l. 1921. svojega »Deda Jaksima«. Čudno baročno delce, ki zna kot kulturni dokument svojčas mnogo pomeniti, ker je, kakor bi z nemškimi terminom povedal »ključni roman«, satira. Umetniške zrelosti v kompoziciji ne kaže in živo spominja vzorcev in zgledov (Saltykov, Gospoda Golovljevi, Stanković, Nečista krv). Prvih 18 poglavij podaje epsko razpad »zadruga« v tehniki, ki je že od pamtliveka v vzgojno ljudsko povest naših dni; drugi del se nato cepi v epizodalno prikazovanje dedi Jaksimu sorodnih Saltykovskih tipov, Jurija Bige, Blagoje Vesovića in Nenada Jorgovića. Izredno aktualno bi utegnilo vplivati XXII. pogl., ki »po živim modelima crtana« lica (Uvod bolj odkriva, nego zakriva (prim. Svetozar Prekajac, ministar prosvete, Nikolaj Begović, predsednik ministarstva i. p.). Po tem in še naslednjih poglavjih sem dobil vtis, da je Mašić svoj predmet občutil preživo iz svojega političnega nazora in da govori preveč kot človek in premalo kot umetnik, ki naj zlo razkriva, a ne individualnih zlikovcev, četudi po zgledu velikih satirikov

v Rusih in Francozih (Rabelais). Okrutni realizem Kljakovićeve slike še živeje potrjuje, da je »Jaksim« pamflet. Če ni, nas Bog varuj, da bi kdaj to delo spoznali naši državni nasprotniki. Kazali bi s prstom za nami. Mašić naj se poglobi v tehniko ruskih realistov, predvsem v objektivnomirni in dostojni orisni način njihov. Potem šele naj kot zapadnjak razkriva rane naše družbe. Potem šele bo naš Saltykov, potem šele bo uresničil besede, ki jih je napisal v »Uvodu«. Seveda, Istina še ni zadnje in edino. Še eno je: Ljubavi!

Dr. I. Pregelj.

Ilija Stanojević-Čiča: Dorćolska posla. Šala u 4 čina i 5 slika s pevanjem. Muziku udesio P. I. Krstić. Beograd, 1922. Štampa Vreme.

Burka je izraz zelo omejenokrajevnega rodoljubja, obnoviti vonj stare Dorćole, »malega Carigrada«, naivno neznačna motivnost v fabuli: dvakrat se proda polomljen »ringišpil«, osmeši na račun »dorćolskega Figaroja« senex amator Papa Nasko in očetu in obrti vrne spokorjeni sin Djole. Iz tega in iz dolge vrste več ali manj tipiziranih statistov raste kaj pohlevno evolucionarno, s številnimi pevskimi vložki dra-pirano dejanje v razvlečenost pestrega ansambleja brez globine in umetniške strnjenosti v agiranju. Dovtip je predmeslje in vonj cirkuške besednosti. Najmočnejše je drugo dejanje. Lokalizem izraza, ki je morda za rojenega Beligradžana »cvet« te šale, je za Slovenca skoraj nepremostljiva globel, ki morda krije dobre besedne dovtype. Zdi se mi, da jih sicer ne. Pisatelj »Posle« je pač le rutiniran gledališki igralec in se je kot tak uveljavljal ob pisatelje (Veselinovića), kar v polnem pomenu besede on sam ni.

Dr. I. P.